

KRONIKA ROKU 2019

STYCZEŃ

O architekturze młyna w Muzeum Architektury

We wrześniu 2018 roku ukazała się drukiem *Monografia młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju*. Na 409 stronach zaprezentowana została praca kilku zespołów naukowców, którzy wnikliwie przeanalizowali datowanie poszczególnych części kompleksu zabudowań młyna, ustalili szczegóły dotyczące malowideł, tzw. polichromii, oraz pozyskali szczegółowe informacje na temat dziejów trzech rodów dusznickich papierników. Dzięki badaniom okazało się, że najstarszy, południowo-zachodni narożnik młyna pochodzi jeszcze sprzed 1562 roku i jest pozostałością po pierwszej papierni! Dla Muzeum Papiernictwa publikacja ma ogromne znaczenie w kontekście starań o wpis na listę światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO. 7 stycznia, o godz. 17.00, w Muzeum Architektury we Wrocławiu odbyło się spotkanie promujące to wydawnictwo. Prelegentami byli autorzy publikacji: Jan Bałchan – kierownik Działu Papiernictwa dusznickiego Muzeum, prof. Rafał Eysymontt z Instytutu Historii Sztuki Uniwersytetu Wrocławskiego, Rainer Sachs – pracownik Konsulatu Generalnego Republiki Federalnej Niemiec we Wrocławiu, oraz prof. Maciej Szymczyk – dyrektor Muzeum Papiernictwa. Zgromadzonych przywitał dr Jerzy Ilkosz – dyrektor wrocławskiego Muzeum Architektury. W spotkaniu uczestniczyła m.in. Jana Orłowski – zastępca konsula generalnej Niemiec we Wrocławiu. Druk książki został sfinansowany ze środków Samorządu Województwa Dolnośląskiego.

*****

Papierowe serce dla Jurka Owsiaaka

13 stycznia Muzeum Papiernictwa oraz miasto Duszniki-Zdrój dołączyły do grona 11 miast z całej Polski, z których telewizja TVN relacjonowała na żywo Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Z tej okazji zorganizowano specjalne warsztaty czerpania papierowych serduszek. Największe, dedykowane Jurkowi Owsiaakowi, zostało wykonane w formacie zbliżonym do A2 i przekazane na licytację. Muzeum Papiernictwa wspiera Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy już od 2007 roku.

Pomagajmy! To dziecinnie proste!

*****

Dwieście dwadzieścia lat maszyny papierniczej

18 stycznia otwarto nową wystawę czasową *Od arkusza do wstęgi* w 220. rocznicę opatentowania maszyny papierniczej. Przedstawiono również historię zakładów w Cieplicach k. Jeleniej Góry, które produkują maszyny papiernicze już od 165 lat.

*****

Lalka jako medium

28 stycznia, w XVIII-wiecznym budynku dawnej suszarni papieru, w miejscu, gdzie dziś znajduje się galeria sztuki Muzeum Papiernictwa, zaprezentowano kolejną papierową wystawę prezentującą lalki-rzeźby autorstwa Mirosławy Truchty-Nowickiej. Wernisaż uświetnił spektakl *Jaś i Małgosia* w wykonaniu najmniejszego na świecie teatru „Akademia Wyobraźni” z Łącka-Zdroju.

LUTY

Tajemnica papieru w Krakowie

8 lutego, w Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie odbył się wernisaż wystawy *Washi no Fushi Gi. Tajemnica Papieru*, której partnerem było Muzeum Papiernictwa. W otwarciu udział wzięły wicedyrektor dusznickiej instytucji Joanna Seredyńska i kierownik Działu Historii Dusznik-Zdroju Beata Dębowska. Na krakowskiej ekspozycji zaprezentowano prace trzech polskich artystek: Ewy Rosiek-Buszko, Marty Bożyk i Malwiny Niespodziewanej, które wzięły udział w rezydencjach artystycznych w mieście Mino, w Japonii, znanym z produkcji papieru *washi*, z którego powstała większość prac prezentowanych na wystawie. Część obiektów stworzona została w Muzeum Papiernictwa, które udostępniło artystkom halę produkcyjną, czerpalię. Tym sposobem na wystawie można było oglądać prace z papieru wykonane z wykorzystaniem różnych technik: dalekowschodniej i europejskiej.

Po prezentacji w Krakowie wystawa odwiedziła dusznickie Muzeum (27 lipca). Jej kuratorem była Beata Dębowska.

Ekspozycja zainaugurowała jubileusz 100-lecia nawiązania oficjalnych stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską i Japonią.

*****

Promocja „Turystyczny Tydzień”

„Turystyczny Tydzień” to idea wspólnej i wzajemnej promocji dolnośląskich atrakcji turystycznych. W jej realizację zaangażowanych jest 11 obiektów z Dolnego Śląska, w tym nasze Muzeum. Uczestnicy tej akcji mogli uzyskać darmowy wstęp na Międzynarodowe Targi Turystyki i Czasu Wolnego, które odbyły się we wrocławskiej

Hali Stulecia (1-3 marca), oraz zniżkę na bilety wstępu do dolnośląskich obiektów zaangażowanych w akcję.

„Turystyczny Tydzień” podzielony był na dwie części:

1. Tydzień przed Międzynarodowymi Targami Turystyki i Czasu Wolnego (22 lutego-3 marca)

Osoby, które odwiedziły co najmniej dwa miejsca z listy i przedstawiły dowody zakupu biletów wstępu, otrzymały darmowy wstęp na targi. Bilety wymieniane były na wejściówki w kasie targowej.

Osoby, które odwiedziły jedno miejsce, otrzymały zniżkę na zakup biletu targowego w wysokości 50%.

2. Tydzień po Międzynarodowych Targach Turystyki i Czasu Wolnego (1 marca-10 marca)

Osoby, które podczas zakupu biletów wstępu do atrakcji z listy pokazały bilet z tegorocznej edycji targów, otrzymały zniżkę na bilet wstępu.

Lista dolnośląskich atrakcji turystycznych biorących udział w akcji:

- Twierdza Srebrna Góra,
- Movie Gate – podziemia Placu Solnego,
- Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju,
- Park Wielokulturowy Stara Kopalnia w Wałbrzychu,
- Arado – Zaginione Laboratorium Hitlera w Kamiennej Górze,
- Time Gates – Bramy Czasu w Jeleniej Górze,
- Kopalnia Złota w Złotym Stoku,
- Zamek Czocha,
- Pałac Marianny Orańskiej w Kamińcu Ząbkowickim,
- Podziemne Miasto Osówka,
- Podziemia Zamku Książ w Wałbrzychu.

Partnerem akcji był Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego.

*****

Dzieje papieru na ziemi puckiej

26 lutego, w oddziale „Szpitalik” Muzeum Ziemi Puckiej im. Floriana Ceynowy w Pucku odbył się wernisaż wystawy wędrującej *Dzieje papieru i papiernictwa*. Ekspozycję otworzył dyrektor muzeum Mirosław Kuklik. Muzeum Papiernictwa reprezentowali Marcin Wyszynski oraz Paweł Szewczyk.

Wystawa dostępna była dla zwiedzających do końca października 2019 roku. Tradycyjnie towarzyszyły jej warsztaty czerpania papieru.

*****

MARZEC

Weekend za pół ceny!

„Polska. Zobacz Więcej – weekend za pół ceny”. Wiosenna edycja akcji odbyła się 16-17 marca. W tych dniach ceny biletów wstępu do Muzeum Papiernictwa obniżone zostały o połowę. Promocja objęła również bilety na sobotnie warsztaty papiernicze, w ramach których można było wykonać kartki: ze znakiem wodnym, kolorową z komponentami roślinnymi, z odbiciem dłoni w masie papierniczej. Organizatorem wydarzenia była Polska Organizacja Turystyczna. W akcji udział wzięło 150 osób.

*****

Fantasmagorie Zbigniewa Halikowskiego

15 marca zaprezentowanych zostało blisko 60 prac Zbigniewa Halikowskiego. Trzon wystawy *Fantasmagorie* stanowiły rysunki o tematyce fantastycznej, będące znakiem rozpoznawczym stylu Halikowskiego.

*****

Szkolna promocja

12 marca podczas konferencji w Zespole Szkół nr 14 we Wrocławiu Muzeum Papiernictwa promowało swoją ofertę edukacyjną. Konferencja poświęcona była pozycjom edukacyjno-turystycznym Dolnego Śląska, a jej odbiorcami byli dyrektorzy wrocławskich szkół i przedszkoli. Muzealna oferta warsztatowa cieszyła się bardzo dużym zainteresowaniem.

Imprezę zorganizował Departament Edukacji Urzędu Miasta Wrocławia wraz z Dolnośląską Organizacją Turystyczną.

*****

Warsztaty z jajem

Przed Świątami Wielkanocnymi Muzeum Papiernictwa przygotowało specjalną ofertę edukacyjną, adresowaną głównie do uczniów szkół podstawowych oraz starszych grup przedszkolnych. Składały się na nią:

- lekcje muzealne oraz warsztaty czerpania papieru, podczas których uczestnicy wykonywali papier ze znakiem wodnym oraz papier artystyczny w kształcie wielkanocnej pisanki,
- warsztaty *Papierowe fantazje*, podczas których uczestnicy projektowali kartki wielkanocne i składali koperty z papieru czerpanego,
- warsztaty zdobienia styropianowych jaj techniką *decoupage*.

*****

KWIECIEŃ

Ziemia kłodzka w opisach Josepha Köglera

9 kwietnia Muzeum Papiernictwa zorganizowało seminarium poświęcone Josephowi Köglerowi.

Ks. Joseph Kögler uznawany jest za jednego z najwybitniejszych historiografów ziemi kłodzkiej. Ponad 200 lat temu, w oparciu o oryginalne źródła, podjął się opracowania kronik miast, wsi i parafii wspomnianego terenu. Duża część tych opisów pozostała w rękopisach, część wydrukowało wydawnictwo Franza Augusta Pompejusa (XIX wiek). Dzisiaj poszczególne kroniki dostępne są głównie dzięki współczesnemu wydawnictwu dr. Dietera Pohla (XX/XXI wiek). Tam też, w drugim tomie,

znajduje się tekst poświęcony historii Dusznik. Dotychczas nie doczekał się on przekładu na język polski. Jego opracowaniem zajął się dr hab. Grzegorz Kowal, a efekty opublikowane zostały w XII tomie „Rocznika Muzeum Papiernictwa”.

Na spotkaniu w Muzeum, w sesji referatowej, prof. dr hab. Marek Cetwiński odpowiadał na pytanie: czy badania historiografii są nam potrzebne?; Krystyna Oniszczuk-Awiżeń zaprezentowała spuściznę Köglera; prof. dr hab. Bogusław Czechowicz nakreślił tło kulturowe czasów kronikarza, zestawiając „wielkie ideały epoki” z „codziennością prowincjonalnego księdza”; dr hab. Grzegorz Kowal opowiedział o uwarunkowaniach przekładu tekstu na język polski, a dr hab. Maciej Szymczyk przedstawił Köglera opisanie Dusznik, w tym młyna papierniczego. Część referatów zamknęła dyskusja.

Podczas seminarium zaprezentowane zostały pamiątki związane z Josephem Köglerem, udostępnione przez miłośnika lokalnej historii Dariusza Gieczę oraz proboszcza parafii w Ołdrzychowicach Kłodzkich ks. Stefana Łobodzińskiego.

Zdumiewa dziś bogactwo kronikarskiego dorobku Köglera, który swoją pasję realizował przecież jedynie w chwilach wolnych od duszpasterskiej posługi. Jednocześnie lektura jego dzieł zaskakuje szczegółowością i skrupulatnością zapisów. Dzięki nim wiedza o dziejach kłodzkiego mikroregionu może zostać znacznie poszerzona. Popularyzacji postaci autora oraz tej wiedzy, której dostarcza nam jego dorobek, miały służyć publikacja w „Roczniku” oraz seminarium zorganizowane przez Muzeum Papiernictwa.

Muzealne spotkanie z Köglerem zostało dofinansowane z budżetu Województwa Dolnośląskiego w ramach starań o wpisanie młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Patronat honorowy nad seminarium objęli marszałek województwa dolnośląskiego Cezary Przybylski oraz starosta kłodzki Maciej Awiżeń, w imieniu którego wystąpiła Małgorzata Kanecka.

*****

Z przewodnikami o zbliżającym się sezonie turystycznym

15 kwietnia Muzeum Papiernictwa zorganizowało spotkanie z przedstawicielami kłodzkiego i jeleniogórskiego Koła Przewodników Sudeckich PTTK, na które przybyli także przedstawiciele Zarządu Głównego PTTK, z prezesem Jackiem Potockim na czele. Dyrektor Muzeum Maciej Szymczyk zapoznał zgromadzonych z planem wydarzeń kulturalnych instytucji na 2019 rok oraz nowymi zasadami obsługi ruchu turystycznego, a Marta Nowicka z Działu Promocji i Wydawnictw oprowadziła przewodników po wystawach muzealnych.

Branża turystyczna w Polsce jest w rozkwicie. Według danych z Ministerstwa Sportu i Turystyki mamy najlepsze wyniki od wielu lat. Analiza walorów turystycznych uplasowała powiat kłodzki na mocnym, ósmym miejscu (według analizy GUS-u).

Współpraca Muzeum Papiernictwa z profesjonalnymi przewodnikami przyczyniła się do obsługi turystów na wysokim poziomie i pozostawiła w pamięci gości obraz niezwykle atrakcyjnego regionu, który warto polecać innym i który warto odwiedzić ponownie.

*****

Miliardy w dusznickim młynie papierniczym

26 kwietnia, w Muzeum Papiernictwa otwarto kolejną wystawę poświęconą pieniądzą – *Miliardy w młynie papierniczym*. Jej autorem jest dyrektor instytucji Maciej Szymczyk. Na wystawie zaprezentowano pieniądze umieszczone w „kapsule czasu”, a odnalezione przy okazji remontu dachu i wieży kościoła w Lutomierzu k. Ząbkowic Śląskich. Znaleźisko zostało przekazane do dusznickiego Muzeum, gdyż placówka ta od kilku lat specjalizuje się w gromadzeniu i opracowywaniu kolekcji banknotów.

*****

Młyn papierniczy zabytkiem zadbanym

24 kwietnia, w Muzeum Emigracji w Gdyni, podczas gali z okazji Międzynarodowego Dnia Ochrony Zabytków, odbyło się wręczenie nagród konkursu „Zabytek Zadbany”, zorganizowanego przez ministra kultury i dziedzictwa narodowego oraz generalnego konserwatora zabytków. Procedurę konkursową prowadzi Narodowy Instytut Dziedzictwa. W tegorocznej edycji jury przyznało 7 nagród i 14 wyróżnień. W kategorii „Architektura i budownictwo drewniane” wyróżnienie zdobył dusznicki młyn papierniczy.

Gospodarzami spotkania byli Bartosz Skaldawski – dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa, oraz dr Wojciech Szczurek – prezydent Gdyni.

Wśród wyróżnionych znalazł się dusznicki młyn papierniczy – siedziba Muzeum Papiernictwa. Sukces ten jest szczególnie ważny, gdyż dotyczy remontów i inwestycji realizowanych przez ostatnie lata. Znalazły one uznanie w oczach jury, w którym zasiadają najwybitniejsi specjaliści z zakresu ochrony zabytków. W uzasadnieniu decyzji komisja konkursowa zwróciła uwagę na prace konserwatorskie przeprowadzone z poszanowaniem wartości zabytkowych, uwzględniające strukturę budowlaną i oryginalne wyposażenie ciągu technologicznego papierni. Dyplom i gratulacje z rąk wiceminister kultury i generalnego konserwatora zabytków Magdaleny Gawin odebrali: dyrektor muzeum Maciej Szymczyk i wicedyrektor oraz koordynator prac przy zabytku Joanna Sereżyńska.

Według wręczającej nagrody Magdaleny Gawin „Zabytek Zadbany” to prestiżowy konkurs, który pełni rolę symbolicznego podziękowania zarządcom i właścicielom zabytków za ich wkład oraz troskę o nasze dziedzictwo kulturowe.

*****

O maszynie Roberta w Centrum Historii Zajezdnia

25 kwietnia, w Centrum Historii Zajezdnia odbył się wernisaż wystawy wędrującej *Od arkusza do wstęgi. 220 lat maszyny papierniczej*. Ekspozycję otworzyli dyrektor Centrum Marek Mutor oraz dyrektor Muzeum Papiernictwa Maciej Szymczyk. O wystawie opowiedział jej autor Marcin Wyszzyński. Ekspozycja prezentowała historię maszyny papierniczej od jej początków po czasy współczesne.

Drugą część wystawy, dotyczącą historii zakładów produkcji maszyn papierniczych w Cieplicach, zaprezentowała Wioletta Piątkowska z PMPoland, firmy, która jest bezpośrednim spadkobiercą cieplickich zakładów. Na przykładzie prezentacji multimedialnej i filmów pokazano budowę dzisiejszych maszyn oraz ich osiągi. Na koniec wszyscy zebrani mogli wziąć udział w czerpaniu papieru, by zobaczyć, jak wynalazek maszyny zmienił proces produkcji papieru.

Wystawa otwarta była do 12 maja 2019 roku.

*****

MAJ

Wycinanka Wojciecha Czerwosza

10 maja na nowej ekspozycji w Muzeum Papiernictwa zaprezentowano dorobek artystyczny Wojciecha Czerwosza (1913-1986), artysty plastyka, rzeźbiarza i medaliera.

Wystawa prezentowała wybrane cykle tematyczne papierowej wycinanki, medale z brązu oraz warsztat artysty. Powstała dzięki współpracy z córką artysty Magdaleną Czerwosz.

18 maja, podczas Nocy Muzeów, odbyły się warsztaty papierowej wycinanki inspirowane twórczością Wojciecha Czerwosza.

Ekspozycja dostępna była od 10 maja do 30 czerwca.

*****

Noc w Muzeum Papiernictwa

18 maja, o godz. 19.00, otworzyliśmy wystawę pt. *Baśniowy świat Sylwii Gromackiej-Staśko*. Nocny wernisaż przyciągnął tłumy zwiedzających, zafascynowanych baśniowym światem stworzonym przez artystkę.

Naszym gościom zafundowaliśmy również nocne zwiedzanie papierni. Zaprezentowaliśmy m.in. najnowsze dary z kolekcji Janiny Mazur z domu Czelej z ziemi zamojskiej, Zdzisława i Andrzeja Mazurów – paszport francuski z okresu wojen napoleońskich z 1812 roku oraz paszport Księstwa Mazowieckiego Ziemi Warszawskiej z 1792 roku, wykonany na papierze z papierni w Jeziornie.

Atrakcją wieczoru były także warsztaty papierowej wycinanki, inspirowane twórczością Wojciecha Czerwosza, artysty plastyka, rzeźbiarza, medaliera. Wojciech Czerwosz do wykonania wycinanek używał przeważnie czarnego papieru oraz ostrych nożyczek i dłuta, jak przystało na rzeźbiarza. Gotowe wycinanki naklejał za pomocą gumy arabskiej lub zwykłego kleju na biały karton, który kupował w blokach formatu A4 i C4. Tworzył całe cykle prac o tematyce związanej z dyscyplinami sportowymi, zwierzętami, motywami góralskimi, kobietami oraz legendami. Z naszych propozycji skorzystało 360 osób!

*****

Nasza wystawa w Szczytnej

31 maja w siedzibie Bractwa Rycerskiego Matki Bożej Królowej Pokoju w Szczytnej odbyło się otwarcie wystawy *Z pięćsetką przez stulecia*.

Ekspozycja przygotowana została przez nasze Muzeum. Podczas wernisażu Jan Bałchan przeprowadził prelekcję prezentującą dzieje polskich banknotów pięciusetzłotowych oraz warsztaty ukazujące zabezpieczenia banknotów przed ich podrabianiem i fałszowaniem. Wystawę można było oglądać do 8 czerwca, w siedzibie Bractwa, mieszczącej się w Szczytnej przy ul. Wolności 7.

*****

CZERWIEC

Z prelekcją w zakładzie karnym

W 2018 roku Muzeum Papiernictwa nawiązało współpracę z Zakładem Karnym w Kłodzku. Na mocy tego porozumienia Jan Bałchan, kierownik Działu Papiernictwa, dwukrotnie przeprowadził w kłodzkim więzieniu prelekcje dotyczące historii polskich banknotów. Pierwsza z nich, zatytułowana *Polskie banknoty z historią w tle*, odbyła się w marcu i stanowiła nawiązanie do 100-lecia odzyskania przez Polskę

niepodległości. Natomiast 13 czerwca, w ramach zbliżającej się 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej, przeprowadzona została kolejna, pod tytułem *Pieniądz czasu wojny 1939-1945*. Spotkanie zakończyło się pokazem czerpania papieru.

*****

Spotkanie Opiekunów Pomników Historii

Spotkania Opiekunów Pomników Historii stanowią forum wymiany wiedzy i doświadczeń opiekunów obiektów, które na mocy rozporządzenia prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej uznane zostały za pomniki historii. Dusznicki młyn papierniczy należy do tego elitarnego grona od 2011 roku. Dziewiąte Spotkanie zorganizowane zostało 12-13 czerwca przez Narodowy Instytut Dziedzictwa i Fundację PRO ARTE ET HISTORIA w Krasiczynie i Kalwarii Pałacowskiej. Wydarzenie objęte zostało patronatem honorowym prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy. Młyn papierniczy w Dusznikach-Zdroju reprezentowała Marta Nowicka z Działu Promocji i Wydawnictw Muzeum Papiernictwa.

W części oficjalnej przemawiali m.in. prof. Magdalena Gawin – podsekretarz stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, generalny konserwator zabytków, Marek Zaczek – prezes zarządu Fundacji PRO ARTE ET HISTORIA, Lucyna Podhalicz – wicewojewoda podkarpacki, Piotr Pilch – wicemarszałek województwa podkarpackiego, Bartosz Skaldawski – dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa, oraz Wojciech Bakun – prezydent Przemyśla.

Spotkanie było okazją do premierowej prezentacji albumu *100 pomników historii*, wydanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa, w którym znajduje się obszerny opis młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju.

W programie przewidziane zostały także szkolenia. O funduszach, grantach i dotacjach na zabytki opowiedziała Barbara Kozłowska z Narodowego Banku Polskiego, a o zarządzaniu dziedzictwem kulturowym dr. Magdalena Banaszkiewicz z Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz dr hab. Łukasz Gawel – zastępca dyrektora Muzeum Narodowego w Krakowie.

Spotkanie zakończyło zwiedzanie zamku i ogrodu w Krasiczynie oraz koncert Artura Andrusa.

Drugiego dnia Opiekunowie Pomników Historii zwiedzili Kalwarię Pałacowską.

*****

„Dzień Polski” w Pradze

15 czerwca, w ogrodach Ambasady Polski w Pradze, na co dzień zamkniętych dla mieszkańców i turystów, zorganizowany został „Dzień Polski”. Aby zaprezentować walory turystyczne naszego kraju, Instytut Polski w Pradze zaprosił m.in. przedstawicieli „Turystycznej 13”. Muzeum Papiernictwa reprezentowali: Agata Daniel – kierownik Działu Produkcji, oraz Edward Płachytko – czerpalnik. Wśród odwiedzających nasze stoisko było wielu Czechów, ale też Polaków na stałe zamieszkujących czeską stolicę. Każdy z naszych gości mógł samodzielnie wyczerpać papier, a następnie zabrać go ze sobą na pamiątkę. Przy temperaturze ponad 30°C papier był suchy w ciągu godziny.

Na miejsce wydarzenia przybyli również marszałek województwa dolnośląskiego Cezary Przybylski oraz członek zarządu województwa Michał Bobowiec.

*****

LIPIEC

O maszynie papierniczej w Muzeum Karkonoskim

5 lipca, w Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze odbył się wernisaż wystawy wędrującej *Od arkusza do wstęgi. 220 lat maszyny papierniczej*. Podczas uroczystości Muzeum Papiernictwa reprezentował autor wystawy Marcin Wyszyński. Ekspozycja przybliżyła m.in. dzieje fabryki maszyn papierniczych w Cieplicach, działającej od 1854 roku. W Jeleniej Górze można ją było oglądać do 31 sierpnia 2019 roku. Partnerem przy realizacji wystawy była firma PMPoland S.A.

*****

Edward Baran. W przestrzeni papieru. Malarstwo

Muzeum Papiernictwa od wielu lat prezentuje w swych wnętrzach wystawy sztuki papieru. Prekursorem tej dziedziny jest mieszkający od wielu lat we Francji Edward Baran. Wernisaż wystawy z udziałem artysty odbył się 5 lipca. Wystawę dofinansowano ze środków ministra kultury i dziedzictwa narodowego w ramach programu „Wspieranie działań muzealnych 2019”.

*****

W mieście Krzywej Wieży i Frankensteina

W pierwszą sobotę lipcowego weekendu pracownicy Muzeum Papiernictwa wybrali się na „Dni i Noce Krzywej Wieży” do Ząbkowic Śląskich. Urozmaicając sztandarową imprezę miasta, przeprowadzili warsztaty czerpania papieru, zajęcia z *decoupage'u* oraz tworzenia papierowych kotylionów. Chętni mogli samodzielnie wykonać kartki papieru, ozdobić drewniane zakładki do książki techniką „serwetkową”, a także wykonać okolicznościową odznakę.

*****

Washi no fushigi. Tajemnica papieru

Wystawa *Washi no fushigi. Tajemnica papieru* zorganizowana została we współpracy z Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha w Krakowie. Ekspozycja prezentowała prace inspirowane pobylem trzech krakowskich artystek: Ewy Rosiek-Buszko, Malwiny Niespodziewanej i Marty Bożyk w Mino, ważnym ośrodku papierniczym w Japonii.

Projekt objęty został patronatem Ambasady Japońskiej oraz konsula honorowego w Polsce Krzysztofa Ingardena.

Wystawa wpisała się w obchody 100-lecia nawiązania oficjalnych stosunków dyplomatycznych pomiędzy Polską i Japonią. Czynna była do 13 stycznia 2020 roku.

*****

Powiększamy zbiory

W lipcu Instytut Biopolimerów i Włókien Chemicznych w Łodzi przekazał do Muzeum 20 zabytkowych aparatów służących do oznaczenia cech i właściwości papieru. Ostatni tego typu przekaz, obejmujący tak dużą liczbę urządzeń, odbył się w 1987 roku. Dokonało go wówczas, nieistniejące już dzisiaj, Centralne Biuro Techniczne w Łodzi.

Eksponaty ofiarowane przez Instytut Biopolimerów znacząco powiększyły kolekcję zabytkowych urządzeń metrologicznych zgromadzonych w dusznickim Muzeum. Aktualnie liczy ona prawie 100 obiektów i należy do największych w Europie.

Część przekazanych aparatów można było zobaczyć na specjalnej wystawie prezentowanej do końca sierpnia 2019 roku.

*****

XIX Święto Papieru – niewy(czerpane) dziedzictwo dla każdego

W 2019 roku minęło 180 lat od wynalezienia fotografii przez Francuza, Louisa Jacquesa Daguerre'a. Aby uczcić to wydarzenie, XIX Święto Papieru, które odbyło się 27-28 lipca, obchodzono pod znakiem fotografii i kultury francuskiej.

Święto Papieru to największy w Polsce rodzinny festiwal poświęcony papierowi. Organizowany jest w ostatni weekend lipca. Dwudniowa impreza oferuje zwiedzającym szereg atrakcji, m.in. warsztaty czerpania papieru, zdobienia go metodą marmoryzowania czy wykonywania na nim suchych pieczęci. W tym roku wzięło w niej udział około 5 tys. osób.

Zainspirowani francuskim wynalazkiem, przygotowaliśmy prezentację prototypu aparatu fotograficznego (*camera obscura*). Do tego celu wykorzystana została XVI-wieczna, zabytkowa toaleta. Z tematyką fotografii związane były także pokazy

cliché-verre. Tę technikę graficzną, będącą połączeniem grafiki i fotografii, zaprezentował artysta z Izraela Dawid Hadar.

W sobotę odbyło się oficjalne otwarcie XIX Święta Papieru. Wśród przybyłych gości obecny był burmistrz Dusznik-Zdroju Piotr Lewandowski oraz delegacja z Instytutu Biopolimerów i Włókien Chemicznych z Łodzi, na czele z dyrektorem dr. Radosławem Dziubą oraz kierownikiem laboratorium dr inż. Elżbietą Baranek. Wizyta łódzkich gości połączona była z przekazaniem aparatury do badania cech i właściwości papieru. Część urządzeń zaprezentowana została na wystawie, której otwarcie odbyło się 27 lipca. Przekaz uzupełnił zbiory Muzeum, będące największą w Europie kolekcją tego typu aparatury.

Tradycją Święta Papieru są wernisaże wystaw sztuki papieru. W tym roku otwarta została ekspozycja *Washi no fushigi. Tajemnica papieru*. Wystawę przygotowano we współpracy z krakowskim Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej Manggha. Ekspozycję stanowiły prace trzech artystek z Krakowa: Ewy Rosiek-Buszko, Marty Bożyk i Malwiny Niespodziewanej. Ich dzieła wykonane zostały z użyciem japońskiego papieru *washi* oraz dusznickiego papieru czerpanego. Wystawa czynna będzie dla zwiedzających do stycznia 2020 roku.

Święto Papieru to również konkursy. O nagrodę dyrektora Muzeum Papiernictwa walczyli uczestnicy sobotniej i niedzielnej edycji quizu wiedzy o dusznickim młynie papierniczym.

Dbając o kondycję naszych gości, przygotowaliśmy także trójbój papierowy – o nagrodę prezesa Mondi Świecie S.A., największej w Polsce firmy papierniczej. Konkurs składał się z trzech dyscyplin – podnoszenia papierowej sztangi, pchnięcia papierową kulą na odległość oraz rzutu rolką papieru toaletowego do celu. W tym roku w konkurencji ze sztangą wystąpiły także kobiety.

Pod patronatem marszałka Województwa Dolnośląskiego rozstrzygnięty został adresowany do wystawców konkurs na najciekawszą pamiątkę zaprezentowaną podczas XIX edycji festiwalu. Pierwsze miejsce zajęła wrocławska Stolarnia Kartek, współpracująca z firmą HeroLynx. Drugie miejsce przypadło Ewie Pikul za kolaż i grafikę z dusznickim Muzeum. Trzecia nagroda powędrowała do Sylwii Andrejshyn, która wykonała cykl obrazków z wizerunkiem ziół z ziemi kłodzkiej.

Uczestnicy tegorocznego Święta Papieru poproszeni zostali także o wypełnienie krótkich ankiet na temat festiwalu i muzeum. Wśród chętnych rozlosowane zostały drobne upominki, m.in. puzzle 3D z widokiem pawilonu wejściowego dusznickiego młyna papierniczego.

Do najmniejszego na świecie teatru zaprosiła festiwalowych gości grupa aktorów z łądeckiej „Akademii Wyobraźni”. Na specjalnie zaprojektowanej replice zabytkowej sceny marionetkowej łądecki teatr wystawił spektakl *Jaś i Małgosia*.

W klimat muzyki francuskiej wprowadził zgromadzonych wrocławski zespół Duo Francais. Męski duet zaprezentował szlagiery w wersji na gitarę i akordeon.

Nie byłoby Święta Papieru bez naszych wystawców, którzy w tym roku uzupeł-

nili program m.in. o pokazy drzeworytów i odbitek drzeworytniczych na replice prasy Gutenberga, kaligrafii, warsztaty *quillingu*, zajęcia z origami oraz papierowy teatrzyk.

Impreza dofinansowana została ze środków Narodowego Centrum Kultury w ramach programu „Kultura – Interwencje 2019”. Całkowity koszt zadania wynosi 124 350 zł. Ponad połowa tej kwoty, tj. 64 000 zł, pochodzi z dotacji celowej dyrektora Narodowego Centrum Kultury, pozyskanej w ramach programu „Kultura – Interwencja 2019”. Wydarzenie uzyskało także wsparcie z budżetu jednostek samorządu terytorialnego: Starostwa Powiatowego w Kłodzku – 2500 zł, Gminy Duszniki-Zdrój – 4000 zł, oraz od sponsora Mondi Świecie S.A.

Patronat honorowy objęli: marszałek województwa dolnośląskiego Cezary Przybylski, prezes Polskiej Organizacji Turystycznej Robert Andrzejczyk oraz Dolnośląska Organizacja Turystyczna. Patroni medialni to: Radio Wrocław, Gazeta Wrocławska, Telewizja Sudecka, Telewizja Kłodzka, *doxa.pl*, *Przegląd Papierniczy*.

*****

SIERPIEŃ

„Projekt Plaża” z udziałem Muzeum Papiernictwa

Już po raz 12. telewizja TVN zorganizowała „Projekt Plaża”. Przez cały lipiec i sierpień nadawca odwiedzał nadbałtyckie kurorty, oferując urlopowiczom szereg atrakcji. W TVN-owskim miasteczku wydzielona została specjalna dolnośląska strefa, gdzie wypoczywający nad polskim morzem mieli okazję wyczerpać kartki papieru. 2-4 sierpnia, w Ustce ekipa z Muzeum Papiernictwa instruowała plażowiczów, jak poprawnie wykonać kartkę papieru w kształcie serca. Czerpanie na piasku było dla nas nowością, ale po doświadczeniach zdobytych w 2012 roku na letnim festiwalu Przystanek Woodstock, nie ma dla nas rzeczy niemożliwych.

Dostać list w butelce, spisany na dusznickim papierze czerpanym, to marzenie niejednego plażowicza!

*****

Powołanie nowej Rady Muzeum Papiernictwa

W związku z zakończeniem kadencji poprzedniej Rady Muzeum Papiernictwa, działającej w latach 2015-2018, 14 sierpnia Zarząd Województwa Dolnośląskiego podjął uchwałę o powołaniu nowej Rady Muzeum Papiernictwa w składzie:

1. Dr Wojciech Biliński – ekspert w zakresie zagadnień związanych z organizacją turystyki, poprzednio dyrektor Wydziału Turystyki i zastępca dyrektora Wydziału Sportu i Turystyki UMWD, obecnie dyrektor Departamentu Rozwoju Społecznego i Rynku Pracy UMWD.
2. Agnieszka Dziedzic – specjalista w zakresie promocji, znawca problemów instytucji kultury, w poprzednich latach dyrektor Wydziału Promocji UMWD, obecnie dyrektor Wydziału Kultury UMWD.
3. Dr Grzegorz Grajewski – historyk sztuki, znawca problematyki zabytków na Dolnym Śląsku, koordynator licznych działań realizowanych przez Muzeum Papiernictwa, kierownik Oddziału Terenowego Narodowego Instytutu Dziedzictwa.
4. Dr Jerzy Ilkosz – znawca problematyki muzealnej, dyrektor Muzeum Architektury we Wrocławiu.
5. Maciej Kunda – wybitny znawca problemów branży papierniczej, prezes zarządu firmy papierniczej Mondi Świecie S.A., prezes Stowarzyszenia Papierników Polskich.
6. Prof. dr hab. Ewa Latkowska-Żychska – jedna z najwybitniejszych polskich artystek papieru, tkaniny i fotografii, związana z Akademią Sztuk Pięknych w Łodzi, współtwórcza Pracowni Papieru.
7. Piotr Lewandowski – samorządowiec, burmistrz Dusznik-Zdroju.

8. Barbara Obelinda-Nowak – znawca problematyki ochrony zabytków, wojewódzki dolnośląski konserwator zabytków.
9. Rajmund Jacek Papiernik – znawca zagadnień związanych z turystyką i promocją obiektów turystycznych, dyrektor Dolnośląskiej Organizacji Turystycznej.
10. Paweł Rędzikowski – znawca problematyki produkcji papierów zabezpieczonych, zastępca dyrektora pionu produkcji banknotów Polskiej Wytwórni Papierów Wartościowych S.A.
11. Prof. dr hab. Małgorzata Ruchniewicz – autorytet w zakresie historii ziemi kłodzkiej, związana zawodowo w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Wrocławskiego.
12. Janusz Turski – dyrektor generalny Stowarzyszenia Papierników Polskich, znawca współczesnych problemów branży papierniczej, ekspert w licznych komisjach zajmujących się problematyką przemysłu papierniczego.

*****

Kuracja odmladzająca

Polichromie młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju to unikat w świecie dawnych manufaktur. Robimy wszystko, żeby te malunki przetrwały jak najdłużej. Pierwszy etap prac konserwatorskich dotyczył Sali Józefa. Objął on pełną techniczną konserwację ścian i stropu oraz pełną estetyczną konserwację ściany południowej i zakończył się w październiku. Wykonawcą była firma Ars Fortis Sp. z o.o. Sp. k. z Krakowa pod kierownictwem Marii Lelek-Pietrzak. Zadanie zostało zrealizowane dzięki dofinansowaniu z programu ministra kultury i dziedzictwa narodowego „Ochrona Zabytków”. Wkład własny zapewnił Samorząd Województwa Dolnośląskiego.

*****

WRZESIEŃ

Gościnnie w Chełmnie

6 września, w Muzeum Ziemi Chełmińskiej w Chełmnie odbyły się wernisaże wystaw: *Od arkusza do wstęgi. 220 lat maszyny papierniczej* oraz *Sztuka papieru ze zbiorów Muzeum Papiernictwa*. Gości przywitała dyrektor Muzeum Ewa Gerka. Obecni byli: Maciej Kunda – prezes zarządu firmy Mondi Świecie S.A., Bogusław Dobrosielski – prezes zarządu PMP Rolls&Service, oraz Maciej Szymczyk – dyrektor Muzeum Papiernictwa. Stowarzyszenie Papierników Polskich reprezentował Leszek Goetzendorf-Grabowski.

Po części okolicznościowej nastąpiło zwiedzanie wystawy sztuki papieru, a po nim kuratorskie oprowadzenia po ekspozycji *Od arkusza do wstęgi. 220 lat maszyny papierniczej*. O historii maszyny papierniczej od jej początków po czasy współczesne oraz o dziejach zakładów produkcji maszyn papierniczych w Cieplicach, obecnie PMPoland, opowiedział autor wystawy Marcin Wyszyński. Specjalnie na potrzeby wernisażu wybudowany został model pierwszej maszyny papierniczej, nazywanej od nazwiska konstruktora Maszyną Roberta. Jej możliwości produkcyjne, posiłkując się prezentacją multimedialną, omówił Marek Motylewski – kierownik Serwisu Technicznego Mondi Świecie S.A. Warto dodać, że jest to kopia modelu pierwszej

maszyny papierniczej, znajdującego się na ekspozycji stałej Muzeum Papiernictwa, skonstruowanego w latach 90. XX wieku przez Leszka Goetzendorfa-Grabowskiego. Wystawy czynne były do 31 października 2019 roku.

*****

Kongres Uzdrowisk Polskich

5-7 września do najwyższej położonego uzdrowiska na ziemi kłodzkiej przyjechali m.in. przedstawiciele samorządów terytorialnych, NFZ-u, ZUS-u oraz naukowcy. Obrady, spotkania i panele dyskusyjne odbywały się w Teatrze Zdrojowym im. Fryderyka Chopina, Hotelu Fryderyk, Sanatorium Jan Kazimierz i Sanatorium Chemik. 6 września kongresowi goście zwiedzali również Muzeum Papiernictwa. Każdy z uczestników miał niepowtarzalną okazję wziąć udział w warsztatach czerpania papieru i odbić swoją dłoń w papierze. W muzealnym ogrodzie stanął namiot, w którym serwowano obiad dla gości.

*****

Zlot zabytkowych samochodów

6 września uczestnicy polsko-czeskiego rajdu pn. *18.Královehradecká veteran rallye 2019* odwiedzili Muzeum Papiernictwa. Swoimi zabytkowymi pojazdami wjechali na teren muzealnego dziedzińca, a następnie zwiedzili dusznickie Muzeum.

*****

Pieniądz czasów II wojny światowej

We wrześniu 2019 roku minęła 80. rocznica wybuchu II wojny światowej, jednego z najtragiczniejszych wydarzeń w dziejach ludzkości. Tocząca się w latach 1939-1945 wojna pochłonęła miliony ofiar ludzkich, przyniosła ogrom zniszczeń materialnych, ale także zmieniła obraz współczesnego świata. Atak Hitlera i Stalina na Polskę rozpoczął proces, którego skutki odczuwalne były jeszcze wiele lat po zakończeniu działań wojennych.

W ramach wspomnianej rocznicy Muzeum Papiernictwa zrealizowało specjalną wystawę czasową *Pieniądz czasów II wojny światowej*. Wystawa otwarta została 13 września i była dostępna dla zwiedzających do 30 listopada 2019 roku.

*****

Sploty hasłem Europejskich Dni Dziedzictwa

14 września, w ramach Europejskich Dni Dziedzictwa zorganizowano prelekcję na temat waluty okresu II wojny światowej. Wygłosi ją Jan Bałchan, kurator wystawy *Pieniądz czasów II wojny światowej*. Przy okazji przypomniana została działalność Armii Krajowej, a także słynna akcja „Góral” przeprowadzona w Warszawie,

w 1943 roku. Przybyli goście poznali wiele szczegółów na temat projektowania i druku banknotów.

Europejskie Dni Dziedzictwa na stałe wpisały się w kalendarz wydarzeń kulturalnych Muzeum Papiernictwa. Instytucja od kilkunastu lat organizuje prelekcje, pokazy czy lokalne wycieczki, obrazujące dziedzictwo „małych ojczyzn”. Historia młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju sięga połowy XVI wieku. Od 1968 roku budynek pełni rolę siedziby Muzeum Papiernictwa. W bogatych zbiorach placówki znajdują się ekslibrysy, paszporty oraz banknoty, m.in. z okresu II wojny światowej, co pozwoliło na przygotowanie ekspozycji *Pieniądz czasów II wojny światowej*. W sumie w tym dniu wystawę obejrzało 150 osób.

*****

Papierowe reliefy – nowe warsztaty

Na jesienne miesiące Muzeum Papiernictwa przygotowało lekcje muzealne dla szkół podstawowych i średnich. Ich uczestnicy wykonali papierowe reliefy z symbolami patriotycznymi. Zajęcia te towarzyszyły ekspozycji prezentującej banknoty z okresu II wojny światowej, po której oprowadzał jej kurator, historyk Jan Bałchan. Uczniowie dowiedzieli się m.in., jak wyglądał symbol Polski Walczącej, kto był jego autorem i dlaczego w tym znaku wykorzystana została kotwica.

Proponowane przez nas lekcje muzealne są doskonałym uzupełnieniem szkolnego nauczania języka polskiego, historii oraz wiedzy o kulturze, zarówno na poziomie podstawowym, jak i średnim. W związku z tym, że w skład lekcji wchodzi praktyczne warsztaty z masą papierniczą i papierem czerpanym, można je wykorzystać również jako dodatkowe zajęcia plastyczne i artystyczne. Każdy uczestnik lekcji muzealnych otrzymał na pamiątkę wykonane przez siebie prace.

*****

Akcja „60+ Kultura”

28-29 września, w ramach akcji „60+ Kultura” Muzeum Papiernictwa udostępniło seniorom ekspozycje stałe poświęcone historii papiernictwa oraz ekspozycje czasowe: *Pieniądz czasów II wojny światowej* i *Washi no fushigi. Tajemnica papieru*. W niedzielę, o pełnych godzinach, odbyły się pokazy czerpania papieru, podczas których omówiona została jego rękodzielnicza produkcja. Z naszych propozycji skorzystało 18 osób.

Kampania „60+ Kultura” jest skierowana do osób powyżej 60. roku życia. Ma zachęcić do aktywnego uczestniczenia w życiu kulturalnym, dzięki wykorzystaniu oferty dostępnej w miejscu zamieszkania. Jej organizatorem jest Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

*****

*****

Muzeum Papiernictwa koordynuje badania europejskich młynów papierniczych

Z inicjatywy Muzeum Papiernictwa latem 2019 roku dwa zespoły ekspertów wizytowały kilkanaście miejsc, w których do dziś zachowały się młyny papiernicze. Podróże badawcze miały na celu wykonanie dokumentacji tych obiektów pod kątem analizy porównawczej europejskich papierni, która będzie podstawą do opracowania nominacji o wpisanie na listę UNESCO najcenniejszych młynów papierniczych. Materiały były gromadzone według schematu opracowanego przez prof. Bogusława Szmygina. Pierwszy zespół, w składzie prof. Bogusław Szmygin, Anna Fortuna-Marek i dr Andrzej Siwek, wykonał dokumentację papierni w Dusznikach-Zdroju w Polsce, Amalfi, Pesci i Fabriano we Włoszech. Drugi zespół, w składzie prof. Rafał Eysymontt i Adam Szelaąg, przeprowadził analizę młynów w Bazylei w Szwajcarii, Loenen Koog aan de Zaan i Arnhem w Holandii, Herisem w Belgii oraz Davézieux i Ambert we Francji. Ponadto obejrzał niemieckie młyny papiernicze w Alte Dombach, Homburgu, Plöger i Weddersleben. We wrześniu do Muzeum Papiernictwa została nadesłana dokumentacja dotycząca wizytowanych młynów papierniczych. Badania kolejnych obiektów na terenie Francji, Hiszpanii, Portugalii, Szwecji i Wielkiej Brytanii zaplanowano na 2020 rok.

*****

PAŹDZIERNIK

Odnaka Honorowa Powiatu Kłodzkiego dla dyrektora Muzeum Papiernictwa

4 października, w I Liceum Ogólnokształcącym im. Bolesława Chrobrego w Kłodzku odbyła się X Uroczysta Sesja Rady Powiatu Kłodzkiego, podczas której wręczono Odznaki Honorowe Powiatu Kłodzkiego. Wśród laureatów znalazł się dyrektor Muzeum Papiernictwa dr hab. Maciej Szymczyk. Najwyższe powiatowe odznaczenie zostało mu przyznane m.in. za wpisanie dusznickiego młyna na listę Pomników Historii. Wręczenia dokonali Maciej Awizeń – starosta kłodzki, Małgorzata Jędrzejewska-Skrzypczyk – wicestarosta kłodzki, oraz Piotr Marchewka – etatowy członek zarządu. Uroczystość uświetnił koncert Magdaleny Cornelius-Kulig (mezzosopran) i Macieja Zimki (akordeon).

Odnakę Honorową Powiatu Kłodzkiego odebrała również Olga Tokarczuk, której sześć dni później przyznana została literacka nagroda Nobla za rok 2018. Pisarka jest piątym polskim laureatem Nobla w tej dziedzinie i, po Wisławie Szymborskiej, drugą Polką z takim wyróżnieniem.

*****

*****

Papiernia na liście informacyjnej UNESCO

16 października Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego zgłosiło młyn papierniczy w Dusznikach-Zdroju jako kandydata Rzeczypospolitej Polskiej do wpisu na listę światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO. Dokumentacja sporządzona przez Narodowy Instytut Dziedzictwa we współpracy z Ministerstwem Kultury oraz Muzeum Papiernictwa została podpisana przez wiceminister kultury, generalnego konserwatora zabytków prof. dr hab. Magdalenę Gawin.

20 listopada na portalu internetowym Światowego Komitetu UNESCO została zamieszczona dokumentacja deklarująca wolę Rządu Rzeczypospolitej Polskiej wpisania na listę światowego dziedzictwa młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju (<http://whc.unesco.org/en/tentativelists/6439/>).

*****

Konferencja prasowa dotycząca zgłoszenia młyna papierniczego na listę informacyjną UNESCO

W związku z oficjalnym zgłoszeniem kandydatury dusznickiego młyna papierniczego do wpisu na listę światowego dziedzictwa UNESCO 17 października, w południe, w Muzeum Papiernictwa odbyła się konferencja prasowa z udziałem przedstawicieli mediów lokalnych i regionalnych.

Podczas konferencji wystąpili: dyrektor Muzeum Papiernictwa Maciej Szymczyk, dyrektor Departamentu Rozwoju Społecznego i Rynku Pracy UMWD Wojciech Biliński oraz szef Oddziału Terenowego Narodowego Instytutu Dziedzictwa we Wrocławiu Grzegorz Grajewski.

Dyrektor Maciej Szymczyk przedstawił główne zadania niezbędne do realizacji przez Muzeum Papiernictwa w okresie przygotowań do wpisu młyna na listę UNESCO:

- koordynacja działań całej grupy młynów papierniczych z Polski, Czech, Niemiec i Francji w celu sprawnego przygotowania wspólnej nominacji,
- zintensyfikowanie badań historii papiernictwa, nie tylko na obszarze Polski, ale również na świecie,
- budowa międzynarodowego ośrodka gromadzenia i upowszechniania informacji o dziejach papiernictwa,
- modernizacja ekspozycji muzealnych pod kątem obsługi znacznie większej liczby zwiedzających niż obecnie,
- stworzenie odpowiedniej infrastruktury turystycznej w obrębie papierni (m.in. centrum obsługi turystów, punkty gastronomiczne, miejsca parkingowe).

Dyrektor Wojciech Biliński potwierdził ogromną wartość projektu dla Dolnego Śląska oraz kultury Polskiej. Jednocześnie wskazał na konieczność wsparcia podejmo-

wanych działań zarówno przez Urząd Marszałkowski, jak też Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Dr Grzegorz Grajewski zauważył, że koncepcja seryjnego wpisu na listę UNESCO kilku najcenniejszych młynów papierniczych z różnych krajów europejskich znacznie zwiększa szanse na sukces projektu realizowanego przez Muzeum Papiernictwa. Po konferencji rozpoczęło się posiedzenie Rady Muzeum Papiernictwa.

Następstwem zgłoszenia będzie wpisanie młyna na tzw. listę informacyjną UNESCO (*Tentative List*), co jest jednoznaczne z publicznym ogłoszeniem kandydatury i rozpoczyna fazę właściwych przygotowań oraz serię bardzo drobiazgowych kontroli obiektu. Wydarzenie to otwiera nowy rozdział w przygotowaniach do wpisu na listę UNESCO najcenniejszych europejskich młynów papierniczych. Pod kierownictwem Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju o wspólny wpis zabiegają również historyczne papiernie z Czech (Velke Losiny), Niemiec (Homburg) i Francji (Ambert). Kolejne działania będą zmierzały do przygotowania w okresie do czterech lat wspólnej międzynarodowej nominacji na listę UNESCO, obejmującej najcenniejsze historyczne papiernie z Polski, Czech, Niemiec i Francji, a być może również z innych krajów.

Muzeum Papiernictwa musi zrealizować liczne działania przygotowawcze, pozwalające placówce na przekształcenie się w międzynarodowy ośrodek gromadzenia i upowszechniania wiedzy o dziejach papiernictwa oraz stworzenie odpowiedniej infrastruktury, niezbędnej przy kilkakrotnym zwiększeniu liczby odwiedzających.

Lista informacyjna UNESCO (*Tentative List*) to spis miejsc uznanych za zasługujące na wpis na listę światowego dziedzictwa, które znajdują się na terytorium danego

Państwa-Strony. Tworzą ją obiekty, które państwo zamierza zaproponować do wpisu na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

W chwili obecnej na liście informacyjnej UNESCO znajduje się pięć obiektów zlokalizowanych w Polsce:

- Modernistyczne Śródmieście Gdyni (2019),
- bukowe lasy o charakterze pierwotnym w Bieszczadzkim Parku Narodowym (2019),
- Gdańsk – miasto wolności i pamięci (2005),
- Kanał Augustowski (2006),
- Pienińska dolina Dunajca (2006).

*****

Pierwsze spotkanie nowej Rady Muzeum

17 października odbyło się inauguracyjne posiedzenie Rady Muzeum Papiernictwa, powołanej uchwałą Zarządu Województwa Dolnośląskiego z 14 sierpnia 2019 roku. Przewodniczącym Rady został Maciej Kunda, a wiceprzewodniczącym Grzegorz Grajewski. Przed rozpoczęciem obrad dyrektor muzeum Maciej Szymczyk poinformował Radę o decyzji uhonorowania tytułem Honorowego Kustosza Muzeum Papiernictwa trzech członków rad poprzednich kadencji, którzy okazali szczególną pomoc instytucji:

- Henryka Derejczyka – przewodniczącego Rady w latach 2014-2018,
- Huberta Jarmułowicza – członka Rady w latach 1969 i 1970 oraz 2005-2018,
- Andrzeja Kubika – członka Rady w latach 1996 i 2005-2018.

Następnie Rada pozytywnie zaopiniowała realizację planów merytorycznych w 2018 roku i założenia przyjęte na rok 2019. Wiele miejsca poświęcono planom rozwoju Muzeum w najbliższych latach. W związku ze zgłoszeniem przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego kandydatury młyna papierniczego do wpisu na listę UNESCO, dyrektor instytucji scharakteryzował pozycję Muzeum w 2019 roku oraz przedstawił zamierzenia na najbliższe lata:

- realizacja koncepcji seryjnego wpisu na listę UNESCO najcenniejszych młynów papierniczych pod kierownictwem Muzeum Papiernictwa,
- dążenie do współprowadzenia Muzeum przez UMWD i MKiDN,
- przygotowanie Muzeum do zwiększonego ruchu turystycznego (modernizacja wystaw, budowa centrum obsługi turystów, przygotowanie parkingów),
- rewitalizacja serca młyna papierniczego – czerpalni,
- odtworzenie historycznej technologii wytwarzania papieru czerpanego,
- stworzenie ośrodka badania dziejów papiernictwa na ziemiach polskich,
- stworzenie międzynarodowego centrum popularyzowania dziejów papiernictwa.

Plany inwestycyjne dotyczące przygotowania papierni do zwiększonego ruchu turystycznego scharakteryzowała wicedyrektor Joanna Seredyńska. Członkowie Rady

poparli plany kierownictwa Muzeum, uznając jednocześnie za niezbędną realizację proponowanych inwestycji. Jednocześnie stwierdzili zasadność starań o współprowadzenie Muzeum przez Ministerstwo Kultury i Urząd Marszałkowski.

*****

Na targach turystycznych w Nadarzynie

18-20 października, w Nadarzynie odbyły się największe targi turystyczne w Polsce World Travel Show. W kilku pawilonach wystawienniczych zgromadziły miłośników podróżowania autami, kamperami, a nawet jachtami. Ambasadorami wydarzenia byli m.in. Martyna Wojciechowska, Beata Pawlikowska oraz Aleksander Doba. W pawilonie D swoje stanowisko przygotowała „Turystyczna 13”. Muzeum Papiernictwa reprezentowali Marta Nowicka oraz Edward Płachytko, którzy demonstrowali rękodzielniczą metodę powstawania papieru. Warsztaty okazały się doskonałym pomysłem do nawiązania kontaktów z nauczycielami organizującymi wycieczki szkolne, przedstawicielami mediów oraz podróżnikami. Nasze stoisko odwiedził m.in. Michał Szcześniak, autor bloga o podróżowaniu intuicyjnym. Podróżnik zamierza wydać swoją książkę na papierze konopnym, do produkcji którego szykuje się dusznicki młyn papierniczy. Naszym gościem był również Alan Heath, jeden z najpopularniejszych youtuberów podróżujący kamperem po Europie. Zachwycony warsztatami czerpania papieru oraz aspiracjami dusznickiego młyna papierniczego do wpisu na listę UNESCO postanowił nakręcić o tym kilkuminutowy materiał.

*****

W czwórkę do UNESCO

29 października, w niemieckiej miejscowości Homburg w Dolnej Frankonii odbyła się czwarta konferencja poświęcona wspólnemu wpisowi najcenniejszych młynów papierniczych Europy na listę światowego dziedzictwa kulturowego UNESCO. Stronę polską reprezentowali: Agnieszka Dziedzic (dyrektor Wydziału Kultury Urzędu Marszałkowskiego), Anna Panenka (Wydział Współpracy z Zagranicą UMWD), prof. Bogusław Szmygin (ICOMOS-Polska), Barbara Furmanik (Narodowy Instytut Dziedzictwa) oraz Maciej Szymczyk, Joanna Seredyńska i Beata Dębowska z Muzeum Papiernictwa. Na początku konferencji podpisano nowy list intencyjny, określający wolę wspólnych przygotowań przez przedstawicieli czterech młynów papierniczych: Macieja Szymczyka z Dusznik-Zdroju (Polska), Johannes Follmera z Homburga (Niemcy), Petra Foučka z Velkich Losin (Czechy) oraz Sylvaina Péraudau z Ambert (Francja). Dokument, w formacie 90 × 60 cm, został sporządzony w językach polskim, niemieckim, czeskim i francuskim, na papierze ręcznie czerpanym w Dusznikach-Zdroju.

W wygłoszonych referatach zostały zaprezentowane wszystkie współpracujące ze sobą historyczne papiernie. O polskiej papierni i jej walorach artystycznych opowiadał Maciej Szymczyk. Najwięcej miejsca poświęcono niemieckiemu młynowi, w którym odbywała się konferencja. Referat programowy wygłosił prof. Bogusław Szmygin, reprezentujący polski ICOMOS. Przedstawił w nim wstępne efekty analizy porównawczej europejskich młynów papierniczych, opracowywanej pod kierunkiem Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju, a następnie określił zadania stojące przed konsorcjum historycznych papierni na kolejne lata, których celem będzie wspólna nominacja o wpis na listę UNESCO.

Po części referatowej odbyło się posiedzenie właścicieli i zarządców młynów papierniczych oraz ekspertów. Ustalono, że dalsze prace konsorcjum będzie koordynowało Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju, wspierane przez prof. Bogusława Szmygina. W ciągu najbliższego roku zostanie ukończona analiza porównawcza wszystkich zabytkowych papierni w Europie, dzięki czemu na kolejnej konferencji partnerzy podejmą decyzję, które z pozostałych europejskich młynów papierniczych będą zaproszone do współpracy w ramach konsorcjum. Innym wyzwaniem dla właścicieli papierni z Niemiec i Francji będzie opracowanie planów zarządzania obiektami (papiernie z Polski i Czech takie dokumenty już mają). Ponadto Muzeum Papiernictwa w imieniu całej grupy wystąpi do polskiego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego z wnioskiem o zgłoszenie wszystkich współpracujących ze sobą młynów na listę informacyjną UNESCO (*Tentative List*). Zdecydowano, że proces przygotowywania kompletnej dokumentacji nie powinien trwać dłużej niż cztery lata.

*****

LISTOPAD

Order króla Stanisława

Dla Niepodległej. Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie i order Virtuti Militari – to tytuł prelekcji, którą 8 listopada wygłosił Zenon Dudek, od 30 lat zajmujący się tą tematyką. Biogramy kawalerów orderu Virtuti Militari opublikował w *Małopolskim słowniku biograficznym uczestników działań niepodległościowych 1939-1956*. Zenon Dudek współpracował również ze Stowarzyszeniem Lotników Polskich w Londynie, poszukując informacji o powojennych losach lotników.

Podczas prezentacji prelegent przybliżył słuchaczom sylwetki mieszkańców ziemi kłodzkiej, odznaczonych orderem Virtuti Militari. Byli to:

- major Jerzy Czech Nowacki – pilot 301. Dywizjonu Bombowego i 138. Eskadry do Zadań Specjalnych Polskich Sił Powietrznych w Wielkiej Brytanii (mieszkaniec Dusznik-Zdroju od 1989 aż do śmierci w 2003 roku),
- podpułkownik Marcin Leopold Oleniuk – podpułkownik Wojska Polskiego, nauczyciel. Po wybuchu II wojny światowej brał czynny udział w kampanii wrześniowej. Walczył w Tobruku w 1942 roku, a potem razem z II Korpusem Polskim gen.

Władysława Andersa pod Monte Cassino, Ankoną i Bolonią. Spoczywa na cmentarzu komunalnym w Kłodzku,

– wachmistrz Kazimierz Wolnik – żołnierz Pułku Ułanów Karpackich, mieszkaniec Kudowy-Zdroju,

– dr Julian Aleksandrowicz – pseud. Doktor Twardy, lekarz, pochodził z rodziny żydowskiej. Podczas II wojny światowej walczył w kampanii wrześniowej. Był więziony w getcie krakowskim, z którego uciekł. Został aktywnym członkiem Armii Krajowej. Od 1947 roku przez dwa lata pracował w szpitalu w Kudowie-Zdroju,

– pułkownik Zygmunt Niepokój – lekarz, pracował m.in. w szpitalu w Dusznikach-Zdroju i Polanicy-Zdroju,

– Franciszek Pieniak – pseud. Przebój. Dowódca II Batalionu 74. Pułku Piechoty AK, szef Tajnej Szkoły Podchorążych. Od lutego 1959 roku kierował schroniskiem „Wrona” na Zieleńcu (od 1960 roku nowa nazwa – Schronisko PTTK „Orlica” na Zieleńcu),

– Wincenty Czesław Finke – od lipca 1959 roku kierował schroniskiem „Wrona” na Zieleńcu,

– Stanisław Dereń – żołnierz 4. Batalionu Strzelców Karpackich, pochowany w Jugowie w 1998 roku,

– Władysław Frankowski – żołnierz 2. Batalionu Strzelców Karpackich, pochowany w Szklarce w 1980 roku,

– Stanisław Pietronik – żołnierz 2. Batalion Strzelców Karpackich, pochowany w Kłodzku w 1969 roku.

Order wojenny *Virtuti Militari* (Męstwu wojskowemu – (cnocie) dzielności żołnierskiej) – najwyższe polskie odznaczenie wojenne nadawane za wybitne zasługi bojowe. Ustanowiony przez króla Stanisława Augusta Poniatowskiego 22 czerwca 1792 roku dla uczczenia zwycięstwa w bitwie pod Zieleńcami. Dewiza orderu brzmi: Honor i Ojczyzna.

*****

Weekend za pół ceny

Za nami jesienna edycja akcji „Polska. Zobacz Więcej – weekend za pół ceny”. 23-24 listopada ceny biletów wstępu do Muzeum Papiernictwa obniżone zostały o połowę. Promocja obejmowała również bilety na sobotnie warsztaty papiernicze, w ramach których można było wykonać kartki ze znakiem wodnym, z komponentami roślinnymi oraz z odbiciem własnej dłoni w masie papierniczej. Z naszych propozycji skorzystało ponad 130 osób.

Organizatorem wydarzenia jest Polska Organizacja Turystyczna oraz Ministerstwo Sportu i Turystyki.

*****

*****

Konopie odkrywane na nowo

23 listopada w świat konopi wprowadzili zainteresowanych wykładowcy z Instytutu Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich w Poznaniu. O historii tej pożytecznej rośliny, jej właściwościach i wszechstronnym zastosowaniu opowiedział dr Jacek Kołodziej. Zwrócił uwagę na fakt, że pierwsze arkusze papieru powstawały właśnie z odpadów konopnych. Ze względu na mocne włókna papier konopny, użyty jako surowiec wtórny, może być zwrócony do obiegu siedem razy, podczas gdy papier z celulozy drzewnej cztery razy.

Głównym tematem wystąpienia Krzysztofa Rybaka były aspekty prawne uprawy konopi. Zgodnie z artykułem 45. Ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii „Uprawa konopi włóknistych może być prowadzona wyłącznie na potrzeby przemysłu włókienniczego, chemicznego, celulozowo-papierniczego, spożywczego, kosmetycznego, farmaceutycznego, materiałów budowlanych oraz nasiennictwa”.

W roli prelegenta wystąpił także Stanisław Prusak, rolnik z Dolnego Śląska, który od wielu lat z powodzeniem uprawia konopie i współpracuje z poznańskim Instytutem. W swoim wystąpieniu podkreślił, że do uprawy nie potrzeba żadnych chemicznych nawozów, a podczas wzrostu rośliny poprawiają jakość gleby.

Papier z konopi był także głównym tematem prezentacji Marcina Wyszyńskiego z Działu Papiernictwa dusznickiego Muzeum.

Po części teoretycznej odbyła się degustacja produktów z konopi uprawianej w rejonie Szczytnej oraz warsztaty czerpania papieru z pulpy konopnej.

Spotkanie zrealizowane zostało we współpracy ze „Szczytną Inicjatywą Konopną”, powstałą z myślą o edukacji w obszarze holistycznego podejścia do zdrowia i zrównoważonego stylu życia.

*****

Czarny Piątek w sklepiu muzealnym

Black Friday, czyli Czarny Piątek, to dzień największych wyprzedaży w roku. Odbywają się one przede wszystkim w Stanach Zjednoczonych, na ogół w ostatni piątek listopada, następnego dnia po słynnym Świącie Dziękczynienia. Według teorii z lat 80. ubiegłego stulecia nazwa tego wydarzenia pochodzi od koloru atramentu, którego w księgach finansowych używali sprzedawcy detaliczni (przed erą komputeryzacji). Czerwonym tuszem zapisywali straty finansowe, czarnym – zyski. W związku z tym, że przez większość roku generowali straty, ich dokumenty w przeważającej części zapisane były na czerwono. Zmiana koloru atramentu na czarny następowała dopiero w okresie ostatniego piątku listopada, czyli w momencie, kiedy sprzedawcy odnotowywali wysokie przychody.

W Polsce, z roku na rok, Czarny Piątek staje się coraz bardziej popularny. W tym roku wyprzedażowe szaleństwo ogarnęło również Muzeum Papiernictwa. O 20% obniżone zostały ceny na cały asortyment znajdujący się w sklepie stacjonarnym. Taniej można było kupić świąteczne kartki, bombki z masy papierowej, a także nasze wszystkie wydawnictwa.

Promocja obowiązywała tylko w sklepie stacjonarnym i tylko 29 listopada.

*****

GRUDZIEŃ

Wystawa świąteczna

Święta Bożego Narodzenia to wyjątkowy czas przygotowań ozdób choinkowych, pieczenia pierników i śpiewania kolęd. Z tej okazji Muzeum Papiernictwa przygotowało *Wystawę świąteczną*, na której zaprezentowane zostały mieszczańskie tradycje świąteczne z okresu międzywojennego. Wernisaż odbył się 6 grudnia. Uświetnił go pokaz tradycyjnego zdobienia pierników w wykonaniu Doroty i Krysztyny Pustuły.

*****

Warsztaty form piernikarskich

7 grudnia, w Muzeum Papiernictwa odbyły się warsztaty rzeźbienia form piernikarskich, przeprowadzone przez Tomasza Karamona – pasjonata, snycerza oraz odkrywcę historii Barda Śląskiego.

*****

*****

Wystawa młodych mieszkańców Dusznik-Zdroju

Jubileuszowa 10. edycja wystawy *Sztuka papieru – prace duszniczan* była podsumowaniem artystycznej działalności dzieci i młodzieży z Miejskiego Zespołu Szkół w Dusznikach-Zdroju. Jej wernisaż odbył się 18 grudnia.

Patronat honorowy nad wystawą objął burmistrz Miasta Duszniki-Zdrój Piotr Lewandowski.

*****

O koncepcji wpisu na listę UNESCO najcenniejszych młynów papierniczych w Ministerstwie Kultury

18 grudnia, w siedzibie Departamentu Ochrony Zabytków MKiDN w Warszawie odbyła się narada w sprawie kandydatury młynów papierniczych do wpisu na listę UNESCO. W spotkaniu uczestniczyli: dr hab. Katarzyna Żalasińska – dyrektor Departamentu Ochrony Zabytków w MKiDN, dr Magdalena Marcinkowska – zastępca dyrektora Departamentu Ochrony Zabytków w MKiDN, Bartosz Skaldawski – dyrektor Narodowego Instytutu Dziedzictwa, prof. Bogusław Szmygin – Polski Komitet Narodowy Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków (ICO-

MOS), dr hab. Maciej Szymczyk – dyrektor Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju.

Dyrektor Maciej Szymczyk zrelacjonował dotychczasową współpracę muzeum z DOZ i NID, która pozwoliła na umieszczenie młyna papierniczego w Dusznikach-Zdroju na liście informacyjnej UNESCO. Ponadto przedstawił inicjatywę wpisu seryjnego młynów papierniczych w Europie, obejmującego również obiekty z Czech (Velke Losiny), Niemiec (Homburg) i Francji (Ambert).

Prof. Bogusław Szmygin stwierdził, że w przygotowywanej nominacji należy skupić się na przedstawieniu głównych etapów rozwoju papiernictwa w Europie oraz najciekawszych zachowanych do dziś obiektów. Dlatego wśród proponowanych do wpisu młynów powinien znaleźć się m.in. obiekt z terenu południa Europy (np. Włoch), gdzie zapoczątkowano czerpanie papieru i gdzie powstała europejska sztuka papieru, a także najcenniejsze młyny reprezentujące główne centra wyrobu papieru (m.in. Francja, Niemcy, Czechy i Polska).

Dyrektor Katarzyna Zalańska poinformowała, że zgłoszenie przez MKiDN na listę informacyjną całej grupy może nastąpić nie wcześniej niż w 2021 roku, a przesłanie przez polskie władze nominacji do Światowego Komitetu UNESCO nie wcześniej niż w 2024 roku.

Koncepcja wpisania na listę UNESCO najcenniejszych młynów papierniczych z Polski, Czech, Niemiec, Francji i ewentualnie z innych krajów została uznana za wartościową i godną realizacji. W konsekwencji zaakceptowano dotychczasowe działania Muzeum Papiernictwa i współpracujących z nim specjalistów, dotyczące utworzenia międzynarodowego konsorcjum młynów papierniczych. Zaakceptowano rolę lidera Muzeum Papiernictwa w Dusznikach-Zdroju w projekcie. Ponadto przyjęto, że cała grupa młynów papierniczych będzie reprezentowana przez Polskę.

*Oprac. na podst. materiałów Muzeum Papiernictwa
Fot.: K. Jankowski, A. Seredyński, D. Zielińska-Pytlowany, S. Gehret,
Muzeum Ziemi Chełmińskiej, Zakład Karny w Kłodzku*